

**BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ
PŘI PRÁCI V ZEMĚDĚLSTVÍ
(PRACOVNÍ RIZIKA V ROSTLINNÉ
A V ŽIVOČIŠNÉ VÝROBĚ A NA PRACOVIŠTÍCH
OBDOBNÉHO CHARAKTERU)**

Obsah

	strana
Úvod	3
1 Pracovní úrazy v zemědělství	3
2 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v rostlinné výrobě	4
2.1 Rizika při pracovních činnostech	4
2.2 Hlavní rizika u jednotlivých skupin strojů a zařízení	4
2.2.1 Mechanizační prostředky pro dopravu	4
2.2.2 Stroje a zařízení pro obdělávání, přípravu a úpravu půdy	5
2.2.3 Mechanizační prostředky pro setí, sázení a hnojení	5
2.2.4 Mechanizační prostředky k ochraně rostlin a k zavlažování	6
2.2.5 Stroje pro sklizeň pícnin a obilovin	6
2.2.6 Stroje pro sklizeň okopanin	7
2.2.7 Linky na posklizňové zpracování zemědělských plodin	7
2.3 Hlavní zásady při používání zemědělské techniky v rostlinné výrobě	8
2.4 Ostatní pomocné práce v rostlinné výrobě	9
2.4.1 Manuální práce	9
2.4.2 Pomocné práce u strojů	9
3 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v živočišné výrobě	10
3.1 Rizika při pracovních činnostech	10
3.2 Zařízení pro ustájení hospodářských zvířat	10
3.3 Ošetřování hospodářských zvířat	11
3.4 Hlavní rizika a zásady u jednotlivých hospodářských zvířat	12
3.4.1 Chov skotu	12
3.4.2 Chov koní	12
3.4.3 Chov prasat	13
3.4.4 Chov drůbeže	13
3.4.5 Chov koz a ovcí	14
3.4.6 Chov kožešinových zvířat	14
3.4.7 Chov psů	14
3.4.8 Chov včel	14
3.4.9 Chov jiných druhů zvířat	15
4 Přehled základních souvisejících právních předpisů k zajištění BOZP	15

Úvod

Problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) řeší v základních rysech zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. Ten zcela jasně stanovuje, že podnikající subjekty jsou mimo jiné povinny vyhledávat, posuzovat a hodnotit rizika možného ohrožení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců, informovat o nich zaměstnance a činit opatření k jejich ochraně.

Proto je nezbytně nutné, aby se nejen zaměstnavatelé ve vlastním zájmu důkladně seznámili jak se zákoníkem práce a prováděcími nařízeními vlády vydanými k zákoníku práce, tak i s ostatními souvisejícími předpisy k zajištění BOZP.

Tato příručka je určena jako pomůcka všem, kdo se zabývají problematikou pracovních rizik v zemědělství s ohledem na stanovení způsobu organizace práce a bezpečných pracovních postupů. Cílem příručky je poukázat na hlavní oblasti, na které je nutno se soustředit při provozování zemědělské prvovýroby.

1 Pracovní úrazy v zemědělství

Pracovní úrazovost v zemědělství je dlouhodobě vysoká: Četnost vzniku pracovních úrazů (tj. počet úrazů na 100 pojištěnců) se pohybuje za poslední období ve výši cca 4,5 %. Tato hodnota je v průměru dvojnásobně vyšší, než je průměrná hodnota za všechna odvětví ekonomických činností v České republice. Největší podíl na vzniku pracovních úrazů má obor živočišná výroba, poté rostlinná výroba a dále opravy strojů a zařízení v dílnách.

V živočišné výrobě se nejvíce jedná o úrazy způsobené pády na komunikacích, při manipulaci se zvířaty, dále při strojním dojení, odstraňování chlévské mrvy, odvazování a přivazování hospodářských zvířat, při obsluze stájových zařízení.

Nejméně pracovních úrazů vzniká v nových objektech, kde nemusí ošetřující zaměstnanec vstupovat přímo mezi zvířata a kde jsou respektovány potřeby zvířat.

V rostlinné výrobě vzniká nejvíce pracovních úrazů při obsluze mechanizačních prostředků pro dopravu, dále strojů pro manipulaci s materiálem a strojů pro sklizeň pícnin, sklizňových strojů pro okopaniny a obiloviny.

Nejméně pracovních úrazů vzniká při obsluze strojů pro úpravy půdy, strojů pro setí, sázení a hnojení a strojů na ochranu rostlin a zavlažování.

2 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v rostlinné výrobě

2.1 Rizika při pracovních činnostech

- **Nastupování a vystupování do/z kabiny stroje:** Riziko plynoucí z nevhodné konstrukce a povrchové úpravy stupaček v provedení bez madel, riziko poranění při pádu z výšky nebo úderu o konstrukci stroje.
- **Opravy a údržba strojů při vypnutém pohonu:** Riziko uklouznutí, pádu náradí, poranění o ostré hrany, poranění úlomky odletujícími při odsekávání nebo při narážení součástí (zejména pokud nejsou použity ochranné brýle), riziko vzniku často i smrtelných úrazů při přiražení nebo přimáčknutí nezajištěnou částí stroje.
- **Manipulace na ložné ploše, s bočnicemi a s materiálem u stroje:** Riziko přiskřípnutí nebo přiražení končetiny, pádů z ložné plochy, zavalení nebo zasypání uvolněnými materiály.
- **Výstup a sestup na/z ložné či pracovní plochy nebo prostoru:** Pády s rizikem přejetí při naskakování a seskakování ze stroje za jízdy.
- **Připojování, odpojování a přestavování strojů:** Riziko přiražení ruky nebo nohy, udeření ojí vozu, zhmoždění prstů při práci bez ochranných rukavic.
- **Startování motoru, řízení a jízda strojů:** Riziko přejetí při couvání či startování, při uvedení stroje do pohybu bez výstražného signálu, při jízdě na svažitém terénu či při převrácení stroje, úder neupevněným předmětem v kabině, úder o volant, nežádoucí spuštění stroje při opravě.
- **Opravy, údržba a čištění stroje za chodu:** Riziko zachycení nebo stržení části těla při odstraňování namotaného nebo nahromaděného materiálu, zachycení uvolněného oděvu rotující částí stroje, úder pohybující se částí stroje.
- **Samovolné rozjetí stroje:** Riziko přejetí, zachycení nebo přiražení k jinému stroji nebo k části stavby po odpojení přípojného stroje, při nedostatečném zajištění zaparkovaného stroje či roztahování dvou vozidel.
- **Otevírání a zavírání dveří kabiny stroje:** Riziko úrazů způsobených druhou osobou i samotnou obsluhou.

2.2. Hlavní rizika u jednotlivých skupin strojů a zařízení

2.2.1 Mechanizační prostředky pro dopravu

Traktory a nákladní vozidla

- **Hlavní rizika:** Vyplývají z nevyhovujícího technického

stavu mechanizačních prostředků (zejména traktorů), z řízení vozidel bez oprávnění (řízení malotraktorů osobou s řidičským průkazem skupiny T, ale mladší 17 let, či řízení mimo přípravu na povolání, případně po veřejných komunikacích), z roztahování vozidel (poranění o roztržený řetěz či lano, lépe použít tažné tyče), z jízdy bez propojeného brzdného systému, z jízdy s nefunkční elektroinstalací či na svažitém terénu (dopravní nehody), z přepravy osob v kabině vozidla či na korbách valníků (uzavřené bočnice, ne sklápěčka, do 15 osob, sed na podlaze), z naskakování a seskakování za jízdy, z nedostatečné koordinace činností mezi spolupracovníky zejména při couvání či připojování a odpojování vozidel, z přepravy strojů a zařízení po veřejných pozemních komunikacích bez úpravy pro převoz (kombajny), z provádění oprav za chodu stroje.

Samosběrací návěsy (včetně senážovacích)

- **Hlavní rizika:** Zachycení obsluhy vyprazdňovacím dopravníkem (hřeblem nebo řetězem) při čištění za chodu stroje, při mazání řetězu za chodu, při ručním otevírání zadního čela krytu kasače a připojování návěsu, při používání náhonových hřídelí s poškozeným nebo neúplným ochranným krytem.

Krmné vozy

- **Hlavní rizika:** Při používání náhonových hřídelí s poškozeným nebo neúplným ochranným krytem, při připojování vozidel.

2.2.2 Stroje a zařízení pro obdělávání, přípravu a úpravu půdy

Radliční pluh

- **Hlavní rizika:** Při připojování a odpojování, spouštění a zvedání hydraulikou, výměně opotřebovaných částí stroje (ostří čepele, plazů, radlice, slupic).

Brány, kypřiče (kultivátory, kombinátory) a diskové podmítače

- **Hlavní rizika:** Při zdržování se před strojem či stání na branách.

Rotavátory

- **Hlavní rizika:** Při zdržování se za strojem (odletujícími částicemi, noži apod.).

2.2.3 Mechanizační prostředky pro setí, sázení a hnojení

Secí stroje

- **Hlavní rizika:** Nadměrná fyzická náročnost z důvodu chybějící mechanizace při manipulaci s materiálem (při obsluze znamenáků), riziko pádu z obslužné lávky, riziko vzniku nemoci či alergie při kontaktu osiva mořeného zdravím škodlivými chemickými přípravky s pokožkou či při kontaktu prachu s dýchacími cestami. (Nebezpečí hrozí zejména u starých typů secích strojů, nové secí kombinace tato rizika prakticky eliminují.)

Sazeče brambor

- **Hlavní rizika:** Při naplňování zásobníků, při couvání k vozidlům se sadbou.

Rozmetadla průmyslových hnojiv

- **Hlavní rizika:** Při připojování a odpojování, při zasažení očí osoby stojící za rozmetadlem odletujícím hnojivem (riziko podráždění), při kontaktu pokožky s hnojivem (riziko alergie).

Rozmetadla statkových hnojiv

- **Hlavní rizika:** Během čištění korby rozmetadla při spuštěném motoru a zapnutém kloubovém hřídeli, při odstraňování provázků ze slámy z rozmetného soustrojí (pořezání), při kontaktu pokožky s hnojivem (riziko infekce).

Rozmetadla kejdy a močůvky, cisterny

- **Hlavní rizika:** Při manipulaci s hadicemi pod tlakem, při čištění a opravách uvnitř cisterny, při kontaktu pokožky s hnojivem (riziko otravy).

2.2.4 Mechanizační prostředky k ochraně rostlin a k zavlažování

Postřikovače a poprašovače

- **Hlavní rizika:** Při manipulaci s chemickými přípravky (příprava roztoků, míchání, přelévání) možnost zasažení očí, poleptání pokožky, vdechnutí toxických výparů, při plnění nádrží (pády), při připojování a odpojování strojů, při čištění strojů po práci.

Zavlažovací zařízení

- **Hlavní rizika:** Při neodborném spouštění hnacího agregátu, při manipulaci se závlahovým potrubím, při připojování plošného zavlažovače ke stabilnímu rozvodu vody.

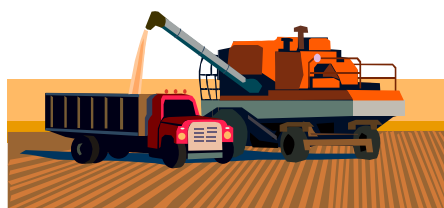
2.2.5 Stroje pro sklizeň píce a obilovin

Samojízdné sklízecí řezačky

- **Hlavní rizika:** Riziko převrácení při jízdě na svazích (vysoké těžiště), riziko zachycení či přejetí osob při opravách, seřizování nebo během oprav za chodu (nedostatečný výhled).

Sklízecí mlátičky, kombajny

- **Hlavní rizika:** Riziko přejetí při couvání, při vyprazdňování zásobníků obilí, riziko úrazu při práci ve svahu, riziko vtažení do stroje žacím ústrojím či podávacím dopravníkem při chodu stroje, při náhodném spuštění stroje během čištění vytřásadel.

Rotační žací stroje

- **Hlavní rizika:** Při jízdě může dojít k úrazům v důsledku zasažení odletujícími částicemi (kameny až 30 m), při opravách pořezání o nože.

Prstové žací stroje

- **Hlavní rizika:** Úrazy při čištění ucpaného žacího ústrojí a při výměně součástí.

Žací mačkače

- **Hlavní rizika:** Úrazy při výměně součástí, čištění žacího ústrojí, nastupování a sestupování do/z kabiny, při činnostech prováděných za chodu stroje.

Vysokotlaké lisy

- **Hlavní rizika:** Při obsluze vtažení do podávacího ústrojí rotujícím sběračem, zachycení končetiny nebo navinutí oděvu při čištění ucpaných částí stroje za chodu, propíchnutí ruky či hlavy vázací jehlou nebo úraz vzniklý v důsledku uvolnění kyvného mechanismu při samovolném zapnutí chodu stroje během zavádění vázacího motouzu za chodu motoru.

2.2.6 Stroje pro sklizeň okopanin

Samojízdne sklízeče chrástu

- **Hlavní rizika:** Při obsluze nebo čištění stroje za chodu (vtažení za oděv u vynášecího dopravníku, úder rotujícími náhony kopírovacích válců), při couvání a rozjíždění (pády ze stroje).

Vyorávač bulev

- **Hlavní rizika:** Při čištění motoru a kapoty či při nastupování a sestupování (pády ztrátou stability), při čištění vyorávacích jednotek, úrazy vlivem špatné organizace práce při pohybu více souprav po pozemku.

Sklízeče brambor

- **Hlavní rizika:** Při naskakování a seskakování za jízdy, při couvání a otáčení soupravy na souvratích (pády, přejetí), při odstraňování namotané natě z pohybujících se dopravníků (vtažení končetin do dopravníku), při čištění vyorávacího soustrojí za jízdy, při provádění oprav.

2.2.7 Linky na posklizňové zpracování zemědělských plodin

Linky na posklizňové zpracování zrnin

- **Hlavní rizika:** Při kumulaci obilních prachů (riziko vzniku nemoci či alergie při kontaktu prachu s dýchacími cestami, riziko výbuchu či požáru), při obsluze pásových, šnekových dopravníků či dalších součástí linek s nekrytými pohyblivými částmi, při neohlášeném spuštění linky, při vstupu na uskladněné obilí (pohmoždění i udušení v důsledku zasypání), při používání mechanických

lopat, při provozu sušáren (riziko popálení), při provozování zařízení na moření osiva (riziko vzniku nemoci či alergie při kontaktu osiva mořeného zdraví škodlivými chemickými přípravky s pokožkou).

Linky na posklizňové zpracování brambor

- **Hlavní rizika:** U pařící kolony riziko popálení, ve skladech a třídárnách brambor úrazy při provozování vysokozdvížných vozíků, úrazy při provozování třídících linek, zachycení točivými či sbíhavými částmi dopravníků (nutno instalovat stoptlačítka po celé lince pro nouzové zastavení transportního zařízení).

Linky na zpracování ovoce a zeleniny

- **Hlavní rizika:** Obdobná jako u předchozího typu linek, při zpracování cibule a kořenové zeleniny zpravidla vysoká prašnost (nutno instalovat odsávací zařízení, vhodná je obsluha z centrálního velínu).

Linky na posklizňové zpracování píce

- **Hlavní rizika:** Úrazy u příjmových, dávkovacích a naskladňovacích zařízení, dopravníků, úrazy u granulátorů a šrotovníků (pády při práci na zařízení za chodu), zpravidla riziko hluku.

Linky na posklizňové zpracování chmele

- **Hlavní rizika:** Úrazy při navěšování rév na dopravník, při zachycení dopravníkem, jinou pohyblivou částí linky či pohybující se révou, riziko vzniku alergie po kontaktu s prachem a pylem z chmelových šištic.

2.3 Hlavní zásady při používání zemědělské techniky v rostlinné výrobě

- **Nepoužívat stroj / zařízení bez seznámení s návodem pro jeho bezpečný provoz, obsluhu a údržbu a bez proškolení a zácvičení v jeho správném používání.**
- **Zkontrolovat technický stav stroje / zařízení před každým jeho použitím.**
- **Nepoužívat stroj / zařízení s nefunkčními nebo poškozenými ochrannými zařízeními.**
- **Neotvírat ochranné kryty na stroji / zařízení dříve, než se zastaví všechny jeho pohybující se části.**
- **Zajistit stroj / zařízení před jeho odpojením od tažného vozidla proti samovolnému pohybu nebo překlopení.**
- **Dodržovat bezpečnou vzdálenost mezi stroji / zařízeními při jejich skupinovém nasazení (rotační sekačky, rozmetadla, sklizňová technika aj.).**
- **Nepřevážet v kabině mobilního stroje / zařízení (traktoru apod.) více osob, než je povoleno, či jiným než předepsaným způsobem.**

- **Neseskakovat z pohybujícího se ani stojícího stroje / zařízení, ani na něj nenaskakovat.**
- **Nepoužívat zakázané způsoby práce při zapojování souprav strojů / zařízení.**
- **Při práci na svahu používat pouze stroje / zařízení s odpovídající svahovou dostupností.**
- **Neprovádět žádné zakázané činnosti za chodu stroje / zařízení nebo jeho částí.**

Poznámka:

Obdobné zásady platí při používání zemědělské techniky ve výrobě živočišné.

2.4 Ostatní pomocné práce v rostlinné výrobě

2.4.1 Manuální práce

- **Hlavní rizika:** Úrazy při pohybu po komunikacích i na polích (pády, uklouznutí), při přenášení břemen či nářadí, při práci s ručním nářadím (vidle, kopáč, kosa, srp, pila, sekera, kladivo).

- **Hlavní zásady:** Dbát na organizaci práce a uspořádání pracoviště tak, aby práce mohla být prováděna bezpečně. Zabraňovat zbytečnému nadměrnému či jednostrannému fyzickému zatížení, nevhodným pracovním polohám a pohybům, případně alespoň přerušovat práci zařazením bezpečnostních přestávek.

2.4.2 Pomocné práce u strojů

- **Hlavní rizika:** Nastupování a sestupování ze strojů, při čištění okolí strojů, při pytlování, při ustavování strojů do pracovní polohy, při spojování trubek k senometu či zrnometu, při ukládání sena a slámy (riziko vzniku alergie či nemoci při kontaktu pokožky a dýchacích cest s prachem, pylem, osinami), při rozbíjení ztvrdlého hnojiva (úrazy, ale i podráždění či alergie), při vysypávání brambor na vůz (přejetí nohy) aj.
- **Hlavní zásady:** Nutná dokonalá znalost zásad práce u strojů a zařízení, správná technika práce; práci organizovat tak, aby ji bylo možno provádět bezpečně. Stálá pracovní místa udržovat v čistotě, podlahy udržovat v dobrém technickém stavu.

3 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v živočišné výrobě

3.1 Rizika při pracovních činnostech

Pohyb v prostorách určených pro chov

- Pády zaměstnanců vlivem neprovádění úklidu na komunikacích, neudržování podlah, nezakrytí kanálů, nezabezpečení shozů, pater nebo schodů, pády na kluzkých (zejména mokrých) podlahách, pády do jímek, u chovu koní pády při jízdě na koni.

Manipulace se zvířaty

- Při čištění, přivazování a odvazování, vážení, veterinárních a inseminačních zákrocích, nakládání na dopravní prostředky, přehánění apod.; riziko přitisknutí, přimáčknutí ke konstrukci, kousnutí, kopnutí, přišlápnutí, povalení, bodnutí rohem, napadení, u drůbeže klovnutí, poranění křídly aj.

Opravy a údržba stájové techniky

- Riziko uklouznutí, pádu nářadí, poranění o ostré hrany či odletující úlomky při odsekávání nebo narážení součástí bez ochranných brýlí, při opravách, údržbě a čištění stroje za chodu, při používání chemických přípravků na dezinfekci zařízení či prostor (např. dojícího zařízení).

Práce v nádržích, jímkách, zásobnících, senážních věžích

- Riziko při vstupu bez zajištění druhou, případně třetí osobou a bez ověření výskytu nebezpečných plynů a dostatku kyslíku ve vzduchu (otrava, udušení).

Opravy a údržba krmné techniky

- Obdobné jako v rostlinné výrobě při dopravě a opravách transportních zařízení, při práci spojené se zásobníky krmných směsí, šrotů.

3.2 Zařízení pro ustájení hospodářských zvířat

Zařízení pro chov zvířat

- Vstupy musí být vybaveny dezinfekčními rohožemi, chodby, podlahy, nakládací rampy musí být volné, udržované, v mokrých provozech snadno omyvatelné a vyspádované, musí být dostatečné osvětlení (mytí oken), objekt musí být vzdušný, vrata musí být zajištělná v otevřené poloze, veškerá zařízení musí splňovat podmínky pro bezpečnou práci (kryty), musí být k dispozici potřebné návody a dokumentace (dojírny, dojící zařízení, zařízení na odklíz chlěvské mrvy, chladič zařízení).

Součástí zařízení bývají zásobníky sypkých hmot, rizika vyplývají z neoprávněného vstupu do zařízení, z nepovoleného způsobu práce (např. v zásobníku při odběru), čištění, rozrušování kleneb (bez zajištění dvěma dalšími osobami) apod.

Další riziko představují veškerá transportní zařízení (doprava krmných směsí, odklíz hnoje apod.).

Venkovní prostory pro chov zvířat (pastviny, výběhy aj.) musí být zabezpečeny tak, aby nedocházelo k nežádoucím únikům zvířat.

Práce v objektech se zvířaty

- Nutno dodržovat pravidelný režim dne při ošetřování zvířat. Vstupovat a zdržovat se v těchto objektech smí pouze zaměstnanci, další osoby výhradně s vědomím zaměstnavatele (a v doprovodu jím pověřeného zaměstnance).

3.3 Ošetřování hospodářských zvířat

Zacházení se zvířaty

- Musí být klidné, rozhodné a vlídné. Důležité je jednání ošetřujících zaměstnanců a jejich vztah ke zvířatům, obratnost, okamžité a přiměřené reakce na chování zvířete. Nutná je znalost chování zvířat a správného postupu při vytváření jejich určitých žádoucích návyků. Značná rizika jsou při přemísťování trvale uvázaných zvířat (pocit strachu, s nepředvídatelnou reakcí). Týrání a dráždění zvířat je nepřípustné. Ke zvířeti se přistupuje až po upozornění hlasem. Je zakázáno přistupovat k ležícímu zvířeti, pokud se nejedná o zvíře nemocné. U nebezpečných zvířat nebo zvířat s nebezpečnými projevy je nutné jištění druhým zaměstnancem.

Čištění zvířat

- Je nejen hygienickým opatřením, ale ovlivňuje i celkový zdravotní stav zvířat. Začíná a přistupuje se ze strany, kde není sloup (u skotu), koně v boxech se na dobu nezbytně nutnou přivazují. U volného ustájení skotu na hluboké podestýlce (sláma) se čištění provádí zpravidla při jejím odstraňování.

Přivazování a odvazování, převádění

- Fyzicky náročná práce, nutné použití ohlávky s vodícím řemenem, vodící šňůrou nebo tyčí (s výjimkou koní). Vodící řemen nesmí mít zaměstnanec omotán okolo ruky. Při nahánění velkých zvířat pomocí naháněcích uliček a zábran musí být zaměstnanec vždy za zábranou.

Veterinární zákroky, inseminace, odrohování, strouhání paznehtů, kování

- Vždy je nutno zajistit dostatečný počet kvalifikovaných zaměstnanců.

Krmení

- Rizikové, pokud je spojeno s bezprostředním stykem se zvířetem (staré objekty).

Odkliz hnoje

- Rizikový, pokud se jedná o odkliz visutými drážkami, oběžným shrnovačem chlěvské mrvy či jiným transportním zařízením.

3.4 Hlavní rizika a zásady u jednotlivých hospodářských zvířat

3.4.1 Chov skotu

- **Hlavní rizika:** Kopnutí (od boku), bodnutí nebo pohmoždění rohem, dále přitisknutí, povalení, zavalení nebo pošlapání, uklouznutí (při vstupu do stání nebo do boxu, při asistenci u telení, při přehánění nebo vedení), napadení býkem, zranění způsobené ocasem krávy při dojení na stání ve vazné stáji.

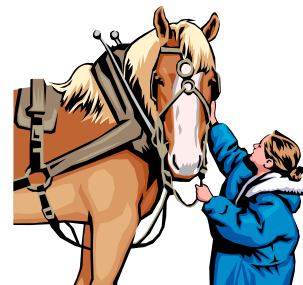

- **Hlavní zásady:** Dospělý skot musí být ve vazné stáji bezpečně uvázan za šji, u býků starších dvanácti měsíců se musí obsluha vždy přesvědčit, že se ve stáji nepohybuje neuvázané zvíře. Při vstupu na stání nebo do boxu musí mít obsluha zajištěnu ústupovou cestu a dohled dalšího zaměstnance. Při volném ustájení nesmí zaměstnanec sám vstupovat mezi volně ustájený skot. Přehánění skotu se zpravidla provádí pomocí zábran. Zaměstnanec otevírá vrata nebo branku vždy zvenku a tak, aby byl chráněn konstrukcí.

Plemenný býk musí být jištěn dvojitým obojkem s dvojitým úvazkem (případně dalším bezpečným jištěním). Při vstupu do boxu musí mít zaměstnanec zajištěn dohled dalšího zaměstnance (způsobilého poskytnout první pomoc). Plemenného býka je nutno před veterinárním zákrokem, ošetřením paznehtů či jiným úkonem nejdříve bezpečně uvázat. Při ošetřování býka ve stání je nutné, aby ošetřující zaměstnanec přiměl býka, aby ustoupil šikmo stranou. Plemenní býci se vodí na vodících tyčích, zapnutých do nosního kroužku, alespoň jedním zaměstnancem, je možno použít i pevných otěží a vedení býka nejméně dvěma zaměstnanci, vždy tak, aby býk byl bezpečně ovládn (podle povahy zvířete). Při vyhánění plemenného býka z boxu se zaměstnanec chrání konstrukcí a musí mít zajištěnu únikovou cestu (podle potřeby). Při odběru semene od plemenného býka nesmí ošetřující zaměstnanec provádět současně i jiné úkony.

3.4.2 Chov koní

- **Hlavní rizika:** Kopnutí od zadních končetin, u vzpínajícího se koně i od předních končetin, pokousání (při nevhodném způsobu krmení či přístupu ke zvířeti), přitisknutí, povalení, zavalení nebo pošlapání při vstupu do stání nebo boxu, pokopání, potahání, uklouznutí při vedení koně nebo při přehánění, pády z koně při jízdě, případně potahání, zranění v obličeji způsobená pohozením hlavy koně, odření nohou od sedla, případně rukou od otěží a krku koně.

- **Hlavní zásady:** S koněm se zachází klidně, opatrně a s rozvahou. Při vstupu do stání nebo do boxu se ošetřující zaměstnanec ohlašuje obvykle slovem „Ustup“ a jménem koně. Vstupuje až poté, co kůň ustoupí. Ve vazném stání je kůň uvázan

za stájovou ohlávku zpravidla se dvěma vazáky procházejícími vazacími kroužky a se závažím. Od ostatních koní je oddělen přepážkou (zavěšenou na dvou koncích). Kůň v boxu se uvazuje pouze při čištění a ošetřování. Kůň kopavý či kousavý se umísťuje odděleně, aby neohrožoval své okolí, a ustájovací místo se označí tabulkou, upozorňující na jeho nebezpečné projevy.

Kůň se vede z levé strany, přičemž otěže, opratě, vodící řemen, šňůra nebo postraňky nesmí být vedeny po zemi, a zaměstnanec nesmí mít otěže, opratě, vodící řemen nebo šňůru omotány okolo ruky nebo těla. Při vedení osedlaného koně jsou třmeny vytaženy nebo přehozeny přes sedlo.

K výcviku koně se přistupuje s přihlédnutím ke stupni jeho výcviku, stáří, fyzickým a psychickým předpokladům. Zaměstnanec při tréninku koní a při skákání s koněm používá ochrannou přilbu. Při vedení koně při jízdě v zástupu se dodržuje minimální třímetrovy rozestup.

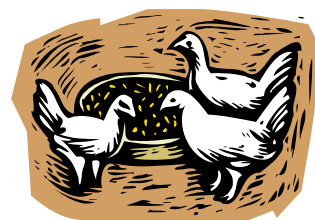
Hřebci se zpravidla vodí na jednoduché uzdečce nebo na ohlávce s obnoskem, vodítka, lonži či otěže nesmí mít zaměstnanec navlečeny na zápěstí ruky.

3.4.3 Chov prasat

- **Hlavní rizika:** Napadení agresivním kancem při zapouštění prasnic, napadení prasnicí při odstavu selat, podražení nohou, napadení a pokousání prasetem při vážení, nakládání, přehánění nebo práci v kotcích.
- **Hlavní zásady:** Při přehánění prasat se zaměstnanec pohybuje za přeháněnou skupinou, při vedení kance používá pevný vodící prut. Plemenní kance se umísťují odděleně v jednotlivých kotcích nebo boudách. Při čištění kotců nebo výběhů, při zapouštění prasnic či při odstavu selat od prasnic je nutná přítomnost dalšího zaměstnance.

3.4.4 Chov drůbeže

- **Hlavní rizika:** Podrápání, úder křídly, poklování, u chovu vodní drůbeže možnost pádu a uklouznutí zaměstnanců na mokřem či kluzkém podkladu.

- **Hlavní zásady:** U vstupů do všech objektů musí být umístěna dezinfekční rohož. Elektrické líhně mohou být umístěny pouze v suchých a dobře větraných místnostech, před každým čištěním, dezinfekcí či opravou musí být odpojen přívodní kabel. Zásady pro provoz a obsluhu zásobníků krmných směsí jsou obdobné jako v rostlinné výrobě.

Při použití plavidel při chovu vodní drůbeže používají zaměstnanci v případě potřeby ochranné prostředky (záchranné kruhy nebo záchranné plovací vesty).

3.4.5 Chov koz a ovcí

- **Hlavní rizika:** Potrkání, povalení a pošlapání zejména při splašení stáda, stříhání nebo dojení.
- **Hlavní zásady:** Při vyhánění ovcí a koz na pastvu zaměstnanec stojí za otevřenými dveřmi tak, aby ho ochránily před tlakem stáda. K pasení koz a ovcí lze používat pouze psy se speciálním výcvikem pro tuto činnost. U agresivních plemen, zejména rohatých plemen, je nutné se neotáčet zády ke zvířeti (myslí si, že před ním člověk utíká, a napadá jej). Pro bezpečné ovládnutí takových plemen použít obojek nebo ohlávku se zaklesnutou vodící tyčí.

3.4.6 Chov kožešinových zvířat

- **Hlavní rizika:** Pokousání, poškrábání (náhodné či při napadení zvířetem), riziko poškození zraku sekremem zvířete.
- **Hlavní zásady:** Prostory, klece nebo kotce pro chov kožešinových zvířat se řádně zabezpečují před nežádoucím únikem zvířat. Při jejich ošetřování, očkování nebo jiných speciálních úkonech je kromě ošetřujícího zaměstnance nutná přítomnost dalšího zaměstnance. Zvířata se zajišťují nasazením náhubku nebo svázáním čelistí, použitím fixační klíčky či speciálních fixačních pomůcek (kleště). Při manipulaci se zvířaty musí zaměstnanci používat ochranné kožené rukavice. Při odchytu zvířat z klecí je nutná přítomnost alespoň dvou zaměstnanců.

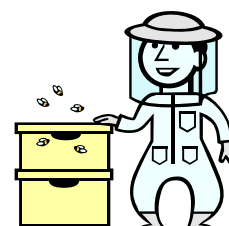
3.4.7 Chov psů

- **Hlavní rizika:** Pokousání, poškrábání, povalení (náhodné či při napadení psem), zranění drátěným košem, potahání na vodítku (zejména u velkých plemen psů).
- **Hlavní zásady:** Při výcviku je nezbytné zachovat klid, rovnováhu a postup, který odpovídá charakteru cvičeného psa. V době, kdy pes neprovádí práci (střežení objektu, práce se stádem), je řádně a bezpečně zajištěn v kotci. Pokud se pes pohybuje ve veřejných prostorách a po veřejných komunikacích, musí být trvale pod kontrolou ošetřovatele. Při ošetřování nemocného psa, očkování nebo jiných speciálních úkonech je kromě ošetřujícího zaměstnance vždy nezbytně nutná přítomnost dalšího zaměstnance.

3.4.8 Chov včel

- **Hlavní rizika:** Pobodání, alergie na včelí jed.

- **Hlavní zásady:** Zaměstnanec při práci se včelami používá včelařskou kuklu nebo závoj a rukavice, dále používá kuřák pro vývoj kouře k odpuzování včel. Stálá i mobilní stanoviště včel, která jsou umístěna mimo ohrazené, uzavřené nebo oplocené prostory, musí být na dobře viditelném místě označena bezpečnostními značkami „zákaz vstupu nepovolaným osobám“ a „biologické riziko“. Doprava včel se provádí pouze v pevných úlech nebo zařízeních, jejichž jednotlivé části jsou pevně spojeny. Česna musí být uzavřena. Pokud je doprava prováděna koňským potahem, česna se otevírají na novém stanovišti až tehdy, je-li potah v bezpečné vzdálenosti.

3.4.9 Chov jiných druhů zvířat

- **Při chovu jiných druhů zvířat neuvedených v této příručce,** jako například ryb, zvířat v zoologických zahradách, při farmovém chovu běžců (pštrosi), jelenovitých, muflonovitých zvířat, divokých prasat, pernaté zvěře, při chovu zvířat používaných pro pokusné nebo vědecké účely, případně i v provozech, jejichž účelem není chov zvířat, nicméně živá zvířata se zde vyskytují, například na jatkách apod., musí zaměstnavatel **vyhledat a vyhodnotit rizika a stanovit pracovní postupy a organizovat práci s ohledem na typ a velikost zjištěných rizik.**

4 Přehled základních souvisejících právních předpisů k zajištění BOZP

- 📖 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- 📖 Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
- 📖 Zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů
- 📖 Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
- 📖 Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů
- 📖 Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 📖 Zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích, ve znění pozdějších předpisů
- 📖 Zákon č. 56/2001 Sb., o provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů
- 📖 Nařízení vlády č. 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci, ve znění nařízení vlády č. 523/2002 Sb.
- 📖 Nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí (opraveno sdělením MV ČR z částky 62/2002 Sb.)
- 📖 Nařízení vlády č. 494/2001 Sb., kterým se stanoví způsob evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu
- 📖 Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky

poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků

- Nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů
- Nařízení vlády č. 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat
- Nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky
- Nařízení vlády č. 24/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na strojní zařízení, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky, ve znění pozdějších předpisů

- Vyhláška ČÚBP č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška MZ ČR č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli
- Vyhláška MZ ČR č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání
- Vyhláška MZe ČR č. 75/1996 Sb., kterou se stanoví nebezpečné druhy zvířat
- Vyhláška MZe ČR č. 191/2002 Sb., o technických požadavcích na stavby pro zemědělství
- Vyhláška MDS ČR č. 341/2002 Sb., o schvalování technické způsobilosti a o technických podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění vyhlášky MD ČR č. 100/2003 Sb.

- Směrnice MZ ČSR č. 49/1967 Věstníku MZ, o posuzování zdravotní způsobilosti k práci, ve znění pozdějších předpisů

Pro Národní informační centrum BOZP (Český Focal Point)
zpracoval Státní úřad inspekce práce a Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i.
© 2008

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v zemědělství (Pracovní rizika v rostlinné a v živočišné výrobě a na pracovištích obdobného charakteru)

Vydal: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i., Jeruzalémská 9, Praha 1

Rok: 2008

Náklad: 200 CD-ROM

Vydání: druhé

Zpracoval: Ing. Milan Novák, Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu

ISBN 978- 80-86973-96-8

